

АДАПТАЦІЯ ДИТИНИ З ООП ДО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ТРУДНОЩІ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Васьківська Ірина

старший викладач

Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

Палько Марія

здобувачка вищої освіти магістерського рівня

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Актуальність проблеми адаптації дітей з особливими освітніми потребами (далі ООП) в закладах загальної середньої освіти пов'язана з необхідністю забезпечення рівних можливостей для навчання та соціалізації. Сучасна освіта ставить перед педагогами завдання створення таких умов, за яких кожна дитина могла б максимально реалізувати свій потенціал, незалежно від рівня розвитку, фізичних чи когнітивних особливостей. Адаптаційний період для дітей з ООП є важливим аспектом, оскільки він визначає подальший рівень навчальної успішності, соціальної інтеграції та психологічного комфорту дитини.

Питання інклюзивної освіти та адаптації дітей з ООП активно розробляються у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Теоретичні засади інклюзивної освіти представлені в дослідженнях А. Колупасової, та О. Таранченко які обґрунтовують необхідність створення спеціальних умов для навчання дітей з різними порушеннями розвитку [2]. Практичні аспекти педагогічного супроводу дітей з ООП розглянуті у працях Н. Софій, яка акцентує увагу на важливості мультидисциплінарного підходу [3]. Незважаючи на значну кількість наукових розвідок, недостатньо вивченими залишаються конкретні механізми подолання психологічних та соціальних бар'єрів під час адаптації дітей з ООП у шкільному середовищі.

Труднощі адаптації дітей з ООП до освітнього середовища можуть проявлятися через декілька аспектів:

- психологічно-емоційний аспект: діти схильні відчувати тривогу, страх перед новими умовами та соціальною взаємодією з однолітками, часто у них спостерігається низька самооцінка, замкнутість чи підвищена чутливість до критики;

- соціальний аспект: інтеграція в групу однолітків може ускладнюватися через незрозуміння, відмінності у поведінці чи мовленнєві бар'єри; діти з ООП можуть зазнавати булінгу, почуватись ізольованими або не брати активної участі у колективних іграх та різних навчальних активностях;

- пізнавальний аспект: через різні особливості розвитку когнітивних функцій дитина може стикатися з труднощами засвоєння навчального матеріалу у звичному темпі, за яким працює клас, що потребує адаптацій чи модифікацій матеріалу;

- фізичний та сенсорний аспекти: для дітей із моторними або сенсорними порушеннями навчальне середовище може бути фізично або емоційно неприйнятним, що ускладнює участь у спільних заняттях.

Шляхи подолання труднощів адаптації включають комплекс заходів, спрямованих на підтримку дитини та створення комфортного та сприятливого освітнього середовища:

1. Ще до того, як до класу прийде учень з ООП, в колективі слід створити сприятливу й дружню атмосферу. Для цього класному керівнику разом з психологом та асистентом вчителя можна організувати зустріч для батьків класу, щоб пояснити, що таке інклюзивний клас та інклюзивне навчання, які ролі в педагогів класу, у чому полягає особливість розвитку чи поведінки дитини з ООП (за згодою батьків).

2. Адаптація має бути поступовою: слід вводити нові види діяльності поетапно, максимально адаптувати освітній та фізичний простір, що дозволить зменшити стрес та підвищити ефективність навчання.

3. Коли в класі з'являється дитина з ООП, варто пояснити іншим дітям класу, як взаємодіяти із новим однокласником/однокласницею і як він себе може поводити. Адже, часто буває, що дитина з особливими освітніми потребами поводить себе нестандартно: щось викрикує, ховається під стіл, закриває обличчя руками чи навіть падає. Вчителю та асистенту вчителя слід налаштуватись на спокійну реакцію в таких випадках. Якщо дитина потребує допомоги — надати її, і спокійним тоном проговорити: «Все нормально, так буває» або «Ок, наразі Оленці комфортніше посидіти під столом». Діти згодом звикають до таких особливостей поведінки і не реагують на це.

4. Коректно звертатися та називати дитину з особливими освітніми потребами. Варто, при розмові з педагогами та дітьми, уникати зменшувально-пестливих форм або форм, похідних від назв порушення («глухенький», «візочник» і т.п), ізольованих прикметників («сонячний», «особливий») та знеособлень. Найліпше називати та звертатись до дитини по імені.

5. Психологічна підтримка з боку фахівців та робота з емоційною сферою дитини з ООП допомагають знизити рівень тривожності та формувати позитивне ставлення і до навчання, і до однолітків.

6. Освітній процес для дитини з ООП має бути індивідуалізованим із урахуванням її можливостей, тому адаптації чи модифікації навчальних матеріалів мають бути відповідними та ефективними аби забезпечити оптимальні умови для засвоєння дитиною знань.

7. Використання педагогами в роботі колективних завдань, групових проєктів та парної роботи сприяє розвитку комунікативних навичок і встановлення дружніх міжособистісних стосунків у дитячому колективі (тематичні тижні; групування дітей за інтересами та вподобаннями; ігри, що демонструють дітям, що їх об'єднує та, що відрізняє; спільна підготовка до свят; участь у спортивних змаганнях, де дитина з ООП може, приміром, виконувати роль судді чи вболівальника, тощо).

8. Важливо проводити роботу з дітьми класу щодо толерантності один до одного та готовності до прийняття різноманітності, переглядаючи разом відеоролики на відповідну тематику і проводячи інформування дітей у відповідні дні, в які здійснюється світова інформаційна підтримка (наприклад, День інформування про аутизм - 2 квітня, Всесвітній день людей із синдромом Дауна - 21 березня).

9. Використовувати педагогами на уроках різноманітні інтерактивні та новітні технології: сенсорні ігри, мультимедійні засоби, диференційовані завдання та інтерактивні методи навчання.

10. Тісна співпраця та взаємодія педагогів, логопедів, психологів, соціальних працівників та батьків дозволяє створити цілісну систему підтримки, що враховує всі потреби дитини з ООП та полегшує процес адаптації до закладу освіти.

Зокрема, А. Колупаєва у своїх дослідженнях обґрунтовує теоретико-методологічні засади інклюзивної освіти та підкреслює, що ефективна адаптація можлива лише за умови створення спеціально організованого освітнього середовища, яке враховує індивідуальні потреби дитини. Науковиця розробила модель інклюзивного навчання, де важливе місце займає командна взаємодія педагогів, асистентів та фахівців психолого-педагогічного профілю [1].

Таким чином, успішна адаптація дитини з ООП до закладу освіти є результатом цілісного підходу, який поєднує індивідуалізацію навчання, психологічну підтримку, соціальну інтеграцію та активне залучення всіх учасників освітнього процесу. Ефективна адаптація сприяє формуванню позитивного досвіду навчання, розвитку комунікативних та соціальних навичок, а також підвищує якість перебування дитини в освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта від основ до практики: монографія. Київ: «Атопол», 2016. 152 с.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708170/>

2. Колупаєва, А.А., Таранченко, О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: Вид-во «Ранок», Харків, 2019. 304 с.
3. Софій Н.З., Найда Ю.М. Інклюзивне навчання: інформаційний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. матеріали. К.: 2019. 52 с.